

Introducció al mètode neosocràtic i el seu ús en educació

DAVID CASACUBERTA SEVILLA

Departament de Filosofia

Universitat Autònoma de Barcelona

Facultat de Lletres. Edifici B 08193 Cerdanyola

david.casacuberta@uab.cat

Abstract

Presentem aquí de forma resumida l'anomenat mètode neo-socràtic, un mètode d'inspiració filosòfica que facilita la descoberta del coneixement en un procés de diàleg on es descobreixen els principis centrals d'una disciplina aplicada treballant des d'un exemple concret. El mètode neo-socràtic té moltes aplicacions i pot ser en moltes ocasions una bona alternativa a les classes magistral.

Paraules clau: - Mètode neo-socràtic, Filosofia, Diàleg, Descobriment, Argumentació, Construcció col·lectiva del coneixement.

Abstract

We present here a summary of the so-called neo-Socratic method, a method of philosophical inspiration that facilitates the discovery of knowledge in a process of dialogue where one discovers the core principles of an applied discipline working from a specific example. The neo-Socratic method has many applications and can often be a good alternative to lectures.

Keywords: - Neo-Socratic Method, Philosophy, Dialogue, Discovery, argumentation, collective construction of knowledge.

1. Què és el mètode neosocràtic?

El mètode neo-socràtic és una actualització a la nostra època de la forma clàssica de fer filosofia que devem a Sòcrates (segle V AC) per investigadors com Hans Bolten [1], Jos Kessels [2] o

Leonard Nelson [3] que volien tornar a donar a la filosofia una aplicació més pràctica i per resoldre problemes de la vida quotidiana.

La idea central del mètode és, en lloc de fer què el professor, terapeuta, negociador, etc. forci una sèrie de conclusions en el seu públic, aconseguir que sigui el mateix públic el que arribi a les seves pròpies conclusions, a partir d'un mètode que facilita el diàleg, la recerca conjunta i la intel·ligència col·lectiva, evitant la discussió estèril o els acords automàtics.

La inspiració per aquest mètode la trobem en diàlegs clàssics de Plató com el *Menó* [4], on Sòcrates aconseguix que un esclau analfabet arribi ell mateix a demostrar el teorema de Pitàgores i concloure que l'arrel quadrada de 2 és un nombre irracional. L'objectiu final filosòfic, metafísic al que volen arribar Sòcrates/Plató és demostrar l'existència d'un món d'essències, un món de les idees, al qual les nostres ànimes haurien tingut accés abans de venir a la Terra. Com que el món està en continu canvi, el coneixement fiable no pot sorgir del món de l'experiència, sinó d'una realitat transcendent que fa possible el nostre món i poder-lo conèixer. Evidentment, el mètode neo-socràtic no cerca pas aquest tipus de demostracions; és manifestament neutre pel que fa a l'origen del coneixement, però s'inspira en el procés d'aprenentatge, on el professor guia a l'estudiant, però de forma no directiva, sinó oberta, facilitant la descoberta dels principis versus una mera memorització.

2. Com funciona el mètode neo-socràtic?

Podem dividir el mètode neo-socràtic en els següents passos centrals [5]:

- 1) Escollir la pregunta que volem respondre de forma col·lectiva. Per exemple: Quan podem dir que una investigació en disseny està ben feta?
- 2) Demanem a tots els participants que pensin en un bon exemple associat a la pregunta. En aquest cas un bon exemple d'investigació en disseny. Cal que sigui un exemple concret, cal que sigui un exemple positiu i ha de ser una solució al problema no simplement l'enunciació d'un problema.
- 3) Cada participant explica el seu exemple, per ordre. Tothom parla. Ningú valora els exemples, ni tan sols el professor.

4) Es vota el millor exemple. Cada participant té tres vots, que pot utilitzar com vulgui, un vot a cada projecte, dos punts a un projecte i un a un altre, tres a un de sol... Per fer la tasca una mica més com un joc es poden donar tres gomets que representen els vots, i els participants enganxen els gomets sobre un full on s'han apuntat els noms de tots els exemples.

5) Es discuteix si realment és un bon exemple. Si resulta que no ho és, es torna al punt 4.

6) En una següent ronda, cada participant indica alguna característica relevant d'aquest exemple que fa que sigui un bon exemple del que es vol trobar, i es van apuntant.

7) A partir de les característiques, entre professor i alumnes es generen regles generals que capturin las característiques particulars.

8) Una última ronda de metadiàleg final, on cada persona diu quelcom positiu de l'experiència que acaba de tenir lloc

El mètode neo-socràtic pot utilitzar-se en molts contextos diferents: en educació, on pot funcionar tan bé a la universitat com a primària, però també per repensar l'organigrama d'una companyia, , per dissenyar un pla d'empresa, per repensar un projecte complex de recerca i, en general, és una bona alternativa al brainstorming, ja què al estar més regulat el procès de prendre la paraula, assegura una participació molt més oberta, on tothom pot dir la seva.

3. Perquè funciona el mètode neo-socràtic?

Recordem i entenem millor allò que hem obtingut després de cert esforç cognitiu.

Quan més elaborada està una informació, millor la recordem. Aquest resultat anti-intuitiu està de fet ben establert recentment en diversos experiments de psicologia cognitiva, que apunten tots a la mateixa direcció. Tenim un bon resum d'aquests estudis a l'obra de Daniel Kahneman.

Un està molt més convençut de la veracitat d'una informació si ha estat un mateix qui ha arribat a aquestes conclusions. El procès de descobriment facilita així la revisió de creences, mentre que el mer fet de què una persona aliena ens digui quina és "la veritat" fa que el procès final d'aprenentatge sigui molt menys transformador.

Al crear un procés de participació molt reglat s'evita l'anomenat "peer pressure" on l'opinió de la majoria fa acallar als dissidents, i el resultat final és que els participants acaben amb les mateixes idees que tenien de partida.

Com qualsevol mètode dissenyat amb uns principis concrets al cap, el mètode neosocràtic no es pot utilitzar en qualsevol context educatiu. De fet, crec que cal malfiar-se de qualsevol sistema educatiu que s'ofereixi com útil en qualsevol circumstància: hi ha moltes possibilitats de què estigui buit de contingut.

En el cas de mètode neo-socràtic, és un mètode dissenyat per funcionar en un context on els continguts que volem transmetre són en bona part resultat del sentit comú, hi ha sèrie de principis compartits per tothom, que mai s'han fet explícits però que quan s'examina en detall un pot veure què realment és així, els participants comparteixen tots una sèrie d'experiències i/o camps de coneixement, i hi ha algun element pràctic en els resultats del procés, el coneixement és aplicable a situacions reals.

En canvi, el mètode neo-socràtic és desaconsellable si tenim un gran nombre d'estudiants (perquè llavors consumeix massa temps i el procés esdevé caòtic), si volem transmetre coneixements teòrics molt complexos, especialitzats i anti-intuïtius (per exemple, no seria una bona idea explicar mecànica quàntica a un neòfit utilitzant el mètode neo-socràtic), si és un tema on no hi ha consens i per tant un pot trobar moltes opinions sobre un tema (per exemple, un procés neo-socràtic per a decidir la millor manera de sortir de la crisi econòmica actual seria molt difícil de gestionar, ja que apareixerien opinions divergents molt contrastades) o bé el tema és molt teòric i és difícil trobar exemples concrets sobre els que treballar. Recordem que sense un bon exemple de sortida no hi ha mètode neo-socràtic.

4 Conclusions

El mètode neo-socràtic és una alternativa a les classes magistrals tant pels seus efectes cognitius -facilita molt tant la comprensió com recordar els continguts, així com la seva aplicació, com per la forma de treballar, que convida al respecte i a entendre el raonar com un procés de construcció conjunta del coneixement, i no un debat d'egos on l'important és tenir raó.

El mètode neo-socràtic és útil quan ens trobem amb coneixements aplicats -o aplicables- on hi ha un cert consens pel que fa als principis bàsics i on els participants tenen un mínim d'experiència en els processos a estudiar.

És un sistema elaborat pel que fa als torns de participació, tothom ha de tenir l'oportunitat de dir la seva i els coneixements es van construint de forma progressiva, de manera que necessita de pocs alumnes per funcionar (entre 10 i 20 és el nombre ideal).

Referències:

- [1] Bolten, H. Managers Develop Moral Accountability: The Impact of Socratic Dialogue, *Reason in Practice*, Vol.1 No.3, pp. 21-34.
- [2] Kessels, J. *Die Macht der Argumente. Die sokratische Methode der Gesprächsführung in der Unternehmenspraxis*, Beltz Verlag: Weinheim/Basel.
- [3] Nelson, L. The Socratic Method A Nelson (ed) , *The Socratic Method and Critical Philosophy. Selected Essays*, New Yor: Dover.
- [4] Platón. *Diálogos II (Gorgias, Menéxeno, Eutidemo, Menón, Cratilo)* Madrid: Gredos.
- [5] Massana, A y Lemes, V.. Neosocratic dialogues reflection in learning organizations, Paper presented at the *4th International Conference on Rhetorics and Narratives in Management Research*, Barcelona: ESADE Business School.